CULTURAL PRESS AND THE NATIONAL IDENTITY

Dănuţa-Cristina-Mariana Gherman
PhD. student, Tehnical University of Cluj-Napoca

Abstract: Cultural press played an important part in the promotion of the Romanian language, contributing to the affirmation of national identity in several spaces characterized by ethnic diversity. The literary critic and historian Nae Antonescu studied the Romanian publications and therefore enrichened the cultural life of Satu Mare. The local cultural space of today has him to thank for the openness towards postbelic literature. In addition, the local publicists from 1989 up to date recognize Antonescu as the founding father.

Keywords: national identity, culture, Nae Antonescu

I. Scurtă istorie a presei româneşti din judeţul Satu Mare

La răscrucea dintre secolele al XIX-lea şi XX presa românească devine izvor de istorie naţională şi şcoală de educaţie civică. Ea a îndeplinit un rol politic şi cultural: „a intensificat prin toate mijloacele conştiinţa de sine a poporului român, l-a împins să se angreneze în mişcarea trepidantă a istoriei, să-şi afirme personalitatea şi să-şi croiască drumul spre o existenţă de sine stătătoare.”[1]

Identitatea culturală a ţinutului Sătmarului a fost prezentată în puţine lucrări, una dintre cărţile de referinţă rămânând *Cultură şi literatură în ţinuturile Sătmarului. Dicţionar 1700-2000,* lucrare scrisă de George Vulturescu, a cărei postfaţă este semnată de Nae Antonescu. În *Cuvânt înainte* autorul mărturiseşte: „La drept vorbind, putem fi de acord că *scriitorii* sătmăreni au apărut doar după Unirea din 1918. Încă o dovadă că **scriitorul este legat de libertatea credinţei şi a limbii comunităţii sale** (s.a.). Este condiţionat de existenţa unor instituţii culturale în limba sa: ziare, tipografii, şcoli, teatre.”[2]

Promovarea cuvântului scris într-o limbă românească frumoasă va fi realizată în Satu Mare abia în primii ani ai perioadei interbelice, de tineri intelectuali veniţi din alte regiuni ale ţării: Dariu Pop, Anton Davidescu, G.M. Zamfirescu, George A. Petre, D. Hinoveanu, Eugen Seleş, Al. Nicorescu, Octavian Ruleanu, Vasile Scurtu ş.a.[3]

Originar din Bistriţa, Dariu Pop a ajuns în Satu Mare ca inspector pentru învăţământ primar. Întemeietor de şcoli româneşti, scriitor, compozitor, dirijor, pictor, revizorul şcolar Dariu Pop scoate în februarie 1921 primul număr al revistei „Ţara de Sus”, după ce anterior colaborase la primul ziar românesc „Satu Mare”. Dacă bisăptămânalul „Satu Mare” aloca spaţiu şi pentru ştiri culturale, fără a acoperi nevoia de cultură a intelectualilor români, acest lucru îl reuşeşte revista „Ţara de Sus” al cărei director este Dariu Pop. Revista va apărea lunar până în iunie 1921

[1]Paul Cornea, *Presa literară şi istoria literaturii în revistele literare româneşti din secolul al XIX-lea. Contribuţii monografice*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970, p. 9
[2]George Vulturescu, *Cultură şi literatură în ţinuturile Sătmarului. Dicţionar 1700-2000*, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2000, p.7
[3]Gheorghe Toduţ, *Cultură sătmăreană în presa interbelică*, Satu Mare, Editura Solstiţiu, 2003, p. 10

şi strânge între paginile ei articole semnate de intelectuali sătmăreni şi de colaboratori din ţară: A. Davidescu, G. Tutoveanu, G.V. Botez, E. Seleş, D. Deleanu, respectiv Şt. O. Iosif.[4] Revista conţine articole şi studii de istorie, istorie literară, recenzii, literatură; în paginile ei îşi găsesc loc relatări despre viaţa culturală românească din judeţ, iar ASTRA îşi găseşte în „Ţara de Sus" o tribună de lansare a propriilor proiecte. Dariu Pop este şi iniţiatorul revistei „Viaţa şcolară", publicaţie dedicată învăţătorilor din judeţul Satu Mare; revista apare o lungă perioadă – din 1924 până în 1940 – şi cuprinde atât articole pe teme pedagogice, inclusiv documente ale Ministerului Instrucţiunii Publice, cât şi creaţii literare sau eseuri cu valoare culturală. În deceniul al IV-lea, Dariu Pop editează şi primul cotidian românesc al Sătmarului: „Graniţa". Subintitulat „Ziar de afirmaţie românească", „Graniţa" apare din 8 aprilie 1934 până în 16 ianuarie 1935 și avea în cuprinsul său un editorial, articole de orientare generală, informaţii politice de actualitate, anunţuri, articole pe teme culturale, ştiri de politică externă. „Graniţa" s-a bucurat de aprecierea directorului revistei „Familia" din Oradea şi a redactorului principal al ziarului „Universul".

Alţi intelectuali veniţi la Satu Mare şi ajunşi colaboratori sau redactori ai publicaţiilor locale sunt Anton Davidescu şi George A. Petre, ambii legându-şi numele de ziarul „Satu Mare". Aceştia desfăşoară o bogată activitate jurnalistică şi culturală, primul fiind şi corespondent al revistei „Cele trei Crişuri" din Oradea. La sugestia lui Davidescu vine la Satu Mare, în vara anului 1922, G.M. Zamfirescu, care ajunge foarte repede colaborator marcant al ziarului unde scriau cei doi. Articolele scrise de Zamfirescu se referă la o mare diversitate de teme, de la înfiinţarea de şcoli şi biblioteci, până la viaţa politică. Teatrul fiind marea sa pasiune, G.M. Zamfirescu militează pentru înfiinţarea „Cercului cultural al tinerilor români din Satu Mare", cercul propunându-şi organizarea de spectacole de teatru, susţinerea de conferinţe populare, ridicarea unui bust al lui Vasile Lucaciu. O contribuţie deosebită la dezvoltarea presei culturale a avut-o G.M. Zamfirescu prin editarea revistei „Icoane maramureşene"; din noiembrie 1923 până în august 1924 revista apare lunar şi reuneşte articole scrise de colaboratori locali, deşi intenţia iniţială a fost de a obţine colaborarea unor nume consacrate la nivel naţional. În cele zece numere sunt publicate creaţii literare, informaţii despre teatru, traduceri, folclor, critică literară.

Stimulată de instituţii oficiale sau de iniţiativa unor intelectuali entuziaşti, presa sătmăreană a dobândit în perioada interbelică un rol important în formarea opiniei publice, rol de care politicienii erau tot mai conştienţi şi mai interesaţi. Primele periodice româneşti în anii dintre cele două războaie mondiale s-au inspirat din realităţile social-politice specifice zonei, adresându-se unui public larg şi divers, a cărui audienţă o caută. Trecând peste greutăţile inerente începutului – lipsa de literatură românească şi a unor gazetari de profesie – ziarele româneşti vor reuşi să impună ideea de presă, susţinând necesitatea schimbului de păreri şi a informaţiei politice şi culturale.

Odată cu trecerea timpului, perioada dintre cele două războaie mondiale a cunoscut, în aria largă a vieţii culturale, o puternică efervescenţă, cu inerente interferenţe cu viaţa politică a vremii, confirmând din plin interdependenţa celor două sectoare ale societăţii, reflectate firesc şi în presa vremii. A apărut, între anii 1918 – 1940, un număr însemnat de ziare şi reviste cu un conţinut valoric inegal, cu grade diferite de audienţă la publicul cititor, din rândul cărora o bună parte sistându-şi apariţia. Trecând peste anumite limite şi spiritul de polemică generat de multe ori, ca urmare a intereselor politice urmărite, cele mai multe dintre ziarele şi revistele vremii au urmărit obiective având acelaşi ţel fundamental: consolidarea statului român şi integrarea organică a judeţului Satu Mare în noul cadru teritorial, politic, social-economic şi cultural.

[4] *Ibidem*, p. 11

Ziarele şi revistele apărute au dat dovadă de multă sensibilitate faţă de multiplele probleme ce frământau societatea sătmăreană, iar evenimentele majore pe plan intern şi internaţional au fost urmărite şi aduse la cunoştinţa publicului cititor.

Fiind zonă de graniţă, presa sătmăreană s-a angajat cu toate forţele pentru apărarea independenţei naţionale şi a integrităţii teritoriale. Alături de alte ziare şi reviste existente deja, mai ales în deceniul al patrulea au apărut periodice cu conţinut specific: „„Hotarul" (1933 – 1936), „Graniţa" (1934 – 1935), „Frontul" (1935), „Glasul Hotarelor" (1936), angajate direct în lupta împotriva tendinţelor revizioniste promovate de cercurile horthyste, care ameninţau graniţele de vest ale României. Adevăraţii reprezentanţi ai presei sătmărene nu vor rămâne pasivi faţă de evenimentele social-politice, protestând cu hotărâre împotriva războiului, demascând ofensiva fascistă, cu pronunţate note antirevizioniste.

Alte ziare şi reviste apărute şi-au fixat ca obiectiv fundamental dezvoltarea şi afirmarea culturii româneşti în această parte a ţării. În acest caz este vorba de revistele literare care rămân, unele dintre ele, ca puncte de referinţă în ansamblul vieţii spirituale sătmărene prin valoarea articolelor publicate şi prin ţelurile urmărite: ridicarea materială şi spirituală a locuitorilor, răspândirea culturii naţionale. În rândul acestor reviste literare s-au înscris: „Ţara de Sus" (1921), prima revistă literară în limba română în Sătmar; „Icoane Maramureşene" (1923 – 1924), „Sentinela de Nord" (1925), „Muguri", subintitulată „revistă de literatură, artă şi ştiinţă", redactată de poetul Alexandru Nicorescu; au apărut cinci numere în care au fost publicate versuri, proză, articole şi recenzii de carte. „Muguri" a fost „singura revistă care acoperea segmentul cultural"[5] (în 1929 – 1930); o altă revistă prestigioasă în limba română din județul Satu Mare a fost „Afirmarea"(1936 – 1940), la care se adaugă alte publicaţii, care, deşi au avut o existenţă redusă, merită a fi amintite în ansamblul presei literare sătmărene: „Săgeata" (1923), „Ţara Oaşului" (1925), „SânVăsâi", revistă umoristică şi satirică (1923 – 1938), „Mustul care se limpezeşte", revistă pedagogică şi culturală apărută într-un singur număr în decembrie 1928, „Datina" (1938).

„Ţara de Sus" apare în 1921 din iniţiativa lui Dariu Pop şi are profilul unei reviste regionale ce militează pentru cultivarea limbii române literare. Colaboratorii revistei dovedesc preocupări în domeniul istoriei, al filologiei şi al folclorului. „Ţara de Sus" a recenzat, în mici note şi însemnări critice, literatura şi revistele vremii; în primul număr este subliniată valoarea artistică a romanului *Ion* pe care A. Davidescu îl consideră a fi o „lucrare care face cinste scriitorului şi merită să fie citită de toată lumea"[6]. Revista a cuprins şi articole de prezentare a regulilor ortografice ale limbii române, cronici culturale, pagini de pedagogie, informaţii economice, texte folclorice. Revista a apărut în perioada februarie-iunie 1921, fiind tipărite cinci numere.[7]

Cea mai importantă publicaţie culturală interbelică rămâne revista „Afirmarea", apărută în perioada martie 1936 – august 1940, sub conducerea lui Constantin Gh. Popescu şi Octavian Ruleanu. Distingându-se prin longevitate, dar şi prin conţinut, revista „Afirmarea" a însumat 56 de numere cu un total de 1000 de pagini. Puternic legat de numele revistei este cel al poetului maramureşan Ion Şiugariu, care îşi va găsi în coloanele revistei un generos spaţiu de afirmare

[5]George Vulturescu, *Cultură și literatură în ținuturile Sătmarului. Dicționar. 1700-2000*, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2000, p. 147
[6]Viorel Câmpean, Marta Cordea, *Din presa sătmăreană de altădată /Nae Antonescu*, Satu Mare, Editura Citadela, 2013, p. 41
[7]Gheorghe Toduț, *Cultură sătmăreană în presa interbelică*, Satu Mare, Editura Solstiţiu, 2003, p.19

poetică sau pentru opinii critice şi care, ajuns student în Bucureşti, a stimulat numeroşi tineri din cercurile bucureştene să trimită lucrările lor spre a fi tipărite la „Afirmarea”.

Redactorii revistei „Afirmarea” împreună cu cei de la revista „Datina” organizau manifestări culturale, îndeosebi întâlniri cu scriitori – „Luna cărţii”. Nae Antonescu menţionează că în „România literară” condusă de Cezar Petrescu, în numărul 10 din 1939 se poate citi: *„Afirmarea* e o publicaţie curat redactată, paginile ei aduc multă tinereţe şi mult entuziasm.”[8]

Ultima revistă de cultură din perioada interbelică a fost „Datina”, al cărei prim număr a apărut în aprilie 1938, sub conducerea lui Th.I. Ţucanovici. În primul număr este publicată o scrisoare trimisă de Nicolae Iorga directorului revistei şi se afirmă necesitatea unei Case Naţionale cu bibliotecă publică. Misiunea revistei – mărturisită pe prima pagină a celui dintâi număr – este de „a lumina conştiinţa băştinaşilor de la fruntarii, când la orizont se arată din plin prefacerile sociale. Menţinerea prestigiului limbii noastre este o datorie sfântă a oricărui bun român, deoarece sunt români din tată-n fiu şi din moşi strămoşi care încă nu ştiu româneşte”[9].

Chiar dacă nu au reuşit să impună un spirit critic de înaltă ţinută sau să promoveze o literatură valoroasă, publicaţiile sătmărene au contribuit la crearea unui climat spiritual local favorabil afirmării şi dezvoltării culturii în limba română.

După război şi în întreaga perioadă totalitaristă a existat o singură „pagină literar-artistică” în ziarul judeţean „Drapelul roşu”, devenit „Cronica sătmăreană”, după cum consemnează George Vulturescu în *Cuvânt înainte* la lucrarea *Cultură şi literatură în ţinuturile Sătmarului. Dicţionar 1700-2000*. „Cronica sătmăreană” a editat şi un supliment cu titlul „Geneze”, apărut în perioada 1975 – 1988; alături de „pagina culturală” din ziar, suplimentul era singurul loc unde puteau publica scriitorii din judeţ. [10]

Revista „Tribuna” din Cluj a iniţiat un supliment intitulat „Pagini sătmărene”, la propunerea lui Vasile Sălăjan, redactorul-şef al prestigioasei reviste clujene; suplimentul a oferit scriitorilor sătmăreni posibilitatea publicării până după 1989, când îşi vor tipări cele mai importante cărţi.[11] „Paginile sătmărene” sunt „în mic o oglindă a cărţilor, creaţiei literare şi artistice din Satu Mare”[12]. Realizatorii numerelor au fost: Ion Ghiur, Vasile Savinescu, Radu Ulmeanu, Ion Vădan, George Vulturescu. Au semnat cronică literară Gheorghe Glodeanu, Alexandru Pintescu, Nae Antonescu, Ion Ghiur ş.a. Alte articole critice sunt semnate de Nae Antonescu, Al. Pintescu, George Vulturescu, Gheorghe Bulgăr. A fost prezentată şi activitatea teatrală, dar sunt referiri şi la artiştii plastici sătmăreni. Suplimentul literar „Pagini sătmărene” a fost editat în intervalul decembrie 1984 – aprilie 1986, fiind tipărite nouă numere care au suplinit lipsa unei reviste literare judeţene, într-un timp în care astfel de publicaţii existau în alte judeţe.

Crearea Centrului judeţean de îndrumare a creaţiei populare are drept consecinţă construirea unei echipe care va declanşa activitatea editorială locală. Centrul reunea tineri cu iniţiativă şi cu pregătire temeinică: dirijorul Petre Vacarciuc, profesorul şi poetul Ion Vădan, ziaristul Ovidiu Suciu, scriitorul Ioan Gavrilaş, graficianul Lucian Cociuba. Activitatea editorială începe prin apariţia unor culegeri ocazionale: în 1969 se tipăreşte culegerea de literatură *Pagini literare,* reunind producţii ale membrilor cenaclurilor literare din judeţ. Prin grija lui Ion

[8]Nae Antonescu, *Mărturii revuistice sătmărene: „Ţara de Sus" şi „Afirmarea"*. În: „Limbă şi literatură”, vol. XVII, 1968, p. 156
[9]Gheorghe Toduț, *Cultură sătmăreană în presa interbelică*, Satu Mare, Editura Solstiţiu, 2003, p. 33
[10]George Vulturescu, *Cultură și literatură în ținuturile Sătmarului. Dicționar. 1700-2000,* Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2000, p. 93
[11]Ibidem, p. 7
[12]Ibidem, p. 157

Vădan,Vasile Savinescu şi Ovidiu Suciu,apar două culegeri de texte literare publicate în 1978, respectiv în 1980, sub titlul *Afirmarea – pagini literare sătmărene*. Antologiile cuprind poezie, proză şi critică literară (între semnatari numărându-se şi Nae Antonescu)[13].

Generaţia nouă de scriitori îşi face auzită vocea în reviste literare precum „Luceafărul", „Steaua"„Tribuna", „România literară"„Familia", „Amfiteatru", „Echinox", dar capătă recunoaştere naţională şi prin apariţia în antologii apărute în centre culturale importante din ţară şi chiar de peste hotare.

După 1989fenomenul editorial cunoaşte o adevărată explozie, atât sub aspectul publicării unor volume de autor, cât şi în privinţa apariţiei de noi publicaţii. Săptămânalul de cultură „Solstiţiu" apare încă din ianuarie 1990 sub coordonarea redactorului-şef Dumitru Păcuraru. Articolul-program intitulat *Cronici mărunte* este semnat de Nae Antonescu, cel care, începând cu numărul 3 (25 ianuarie 1990), va semna rubrica *Reviziuni necesare*. Tot atunci apare şi „Pleiade", revistă lunară de cultură a Casei de editură cu acelaşi nume, director Radu Ulmeanu, redactor-şef Ion Vădan; din colectivul de redacţie a făcut parte şi Nae Antonescu, alături de Cornel Munteanu şi Grigore Scarlat, secretar general de redacţie fiind Ion Ghiur. Revista „Pleiade" a apărut în perioada 1990-1994, fiind editate 14 numere. Între semnatarii cronicii literare se numără: poeţii Ion Ghiur, Ion Vădan, dar şi criticii sătmăreni Nae Antonescu, Gheorghe Glodeanu, Cornel Munteanu.

Radu Ulmeanu – care condusese şi cenaclul „Afirmarea" până în 1989 – va edita ulterior revista „Acolada", între colaboratori distingându-se criticul literar Gheorghe Grigurcu[14]. În aprilie 1998 îşi începe apariţia şi revista „Echipa", editată de Casa Corpului Didactic Satu Mare. Cele nouă numere apărute evidenţiază încercarea de a stimula şi valorifica activitatea de cercetare a profesorilor sătmăreni, precum şi de a încuraja activitatea de creaţie artistică.

Publicaţia care se impune încă de la începutul apariţiei ei din ianuarie 1990 este „Poesis", revistă ce devine emblemă a vieţii literare sătmărene. Revista îl are ca director fondator pe George Vulturescu, ajutat apoi de un colectiv alcătuit din: Gheorghe Glodeanu, Emil Matei şi Al. Pintescu. Din 1995 colectivul redacţiei a fost format din Al. Pintescu şi Ion Vădan. Acestora s-au alăturat temporar Daniel Corbu, Alexandru Muşina, George Achim şi Salah Mandi. „Poesis" a fost concepută ca o revistă de poezie şi despre poezie, dar în ultimii ani a manifestat deschidere şi spre alte genuri literare. În ton cu mişcarea literară a timpului, revista se completează cu *Caietele „Poesis"*, dedicate la început poeţilor locali (Paul Grigore, Al. Pintescu), apoi şi altor poeţi importanţi (Alexandru Muşina, Ştefan Augustin Doinaş, Gellu Naum). Alteori *Caietele* sunt consacrate unui eveniment, unei teme sau scriitorilor tineri.

Începând cu 1996 se organizează manifestarea Zilele culturale „Frontiera Poesis", manifestare care reuneşte anual la Satu Mare numeroşi scriitori din toate colţurile României, alături de personalităţi din alte ţări, marcând o intensă şi valoroasă activitate culturală în ţinutul Sătmarului. Revista „Poesis" şi toate manifestările culturale care şi-au legat existenţa de numele devenit emblemă pentru Satu Mare au stimulat creaţia, au sprijinit afirmarea talentelor locale şi au contribuit, prin deschiderea naţională şi internaţională, la receptarea valorilor create în diferite locuri din lume.

În *Postfaţa* la *Dicţionarul* realizat de George Vulturescu, Nae Antonescu afirmă: „Înainte de vremea Primului Război Mondial posibilităţile de afirmare literară ale sătmărenilor români au fost limitate. [...] Practic, literatura română în părţile sătmărene începe cu anul 1874, dată la care

[13]ibidem, p. 18-19
[14]Doru Radosav și Claudiu Porumbăcean (coordonatori), *Monografia județului Satu Mare*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2016, p. 262

Petru Bran publică volumul ***Mărgăritare sau sentinţe poetice...***[...]. Aceşti autori nu pot fi socotiţi *scriitori*, ei au fost **cărturari** (s.a.) care au modelat conştiinţa cititorilor în dimensiunea morală a existenţei."[15] Se poate afirma că prin activitatea din perioada interbelică, reluată la scurt timp după război, şi cunoscând un impuls după 1968, cultura sătmăreană recuperează prin oamenii săi de litere şi prin publicistică rămânerea în urmă faţă de alte regiuni ale ţării. Poeţii, prozatorii, criticii sătmăreni din a doua jumătate a secolului XX sunt astăzi cunoscuţi şi recunoscuţi în ţară şi în străinătate, reuşind prin activitatea lor să modeleze conştiinţa cititorilor din acest colţ de ţară.

II. Nae Antonescu şi presa locală

Personalitatea care a impulsionat viaţa culturală a judeţului Satu Mare, îndeosebi după 1968 când a fost reorganizat administrativ şi teritorial Sătmarul, este Nae Antonescu. Format în climatul perioadei interbelice, criticul şi istoricul literar Nae Antonescu a fost intelectualul cu cea mai temeinică pregătire filologică şi cu cea mai bogată activitate culturală din judeţul Satu Mare. Numit „patriarh al literaturii sătmărene"[16], Nae Antonescu a devenit în acelaşi timp sursă de referinţă pentru cercetarea revuisticii româneşti, fiind citat în lucrări de sinteză precum *Dicţionarul presei literare româneşti* de Ion Hangiu, *Dicţionarul literar 1613-1997 al judeţului Bistriţa-Năsăud* de Teodor Tanco, *Istoria literaturii maghiare din România. 1918-1989* de Gavril Scridon.

Partea cea mai valoroasă a activităţii lui Nae Antonescu o constituie cercetarea revuisticii literare, demers fundamentat pe convingerea sa că revustica aduce contribuţia cea mai valoroasă la cunoaşterea literaturii şi la scrierea istoriei literare. Între lucrările sale din acest domeniu se disting volumele *Reviste literare conduse de Liviu Rebreanu*, 1985, monografia *Revista Jurnalul literar*, 1999 şi *Reviste din Transilvania*, 2001. În *Prefaţă* la aceasta din urmă mărturiseşte că studiul presei literare a fost o constantă a vieţii sale: „O viaţă întreagă m-am preocupat cu studierea acestor reviste literare interbelice. Le-am răsfoit paginile îngălbenite de vreme, pe cele mai multe le-am scos din uitare trezindu-le la viaţă şi niciodată nu le-am părăsit"[17].

Publicistul Nae Antonescu a avut contribuții foarte generoase în paginile publicațiilor sătmărene: „Cronica sătmăreană", cu suplimentul cultural intitulat „Geneze", „Buciumul", „Satu Mare. Studii și comunicări", „Afirmarea. Pagini literare sătmărene", „Poesis", „Drapelul roșu", „Luceafărul" (revistă a Liceului „Mihai Eminescu"), „ Ardealul", „ Azur" (revistă a Liceului Industrial Tășnad), „Școala sătmăreană. Culegere de studii și articole metodico-științifice și de creație ale cadrelor didactice". Însă studiile și articolele dedicate presei sătmărene se găsesc răspândite și prin diferite publicații din alte județe, cum ar fi: „Pagini maramureșene", „Tribuna", „Cele trei Crișuri", „Discobolul" (Alba Iulia), „Hyperborera" (Oradea).

Între preocupările publicistice ale lui Nae Antonescu un loc important îl ocupă prezentarea istoriei presei transilvănene în limba română. Iată câteva titluri sugestive: *Mărturii revuistice sătmărene:* ***Țara de Sus*** *și* ***Afirmarea***, în „Pagini maramureșene", Baia Mare, 1967; *Mențiuni revuistice sătmărene:* ***Țara Oașului***, în „Cronica sătmăreană" din 14 mai 1977; *Pilda vie a înaintaşilor*, în „Cronica sătmăreană" din 7 ianuarie 1981; *Din trecutul revistelor sătmărene: revista* ***Muguri***, în „Cronica sătmăreană" din 29 noiembrie 1981; *Moment revuistic*

[15]Nae Antonescu, *Postfață* la *Cultură și literatură în ținuturile Sătmarului. Dicționar. 1700-2000*, de George Vulturescu, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2000, p.265
[16]Alexandru Zotta, *Viața literar artitică – Un areal literar în afirmare*, în *Monografia județului Satu Mare,* Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2016, p.259
[17]Nae Antonescu, *Reviste din Transilvania*, Oradea, Biblioteca Revistei Familia, 2001, p. 7

transilvan, în „Cronica sătmăreană" din 23 noiembrie 1986; *Din istoria presei sătmărene,* în „Satu Mare. Studii și comunicări", 1992-1993; *Bibliografia presei românești sătmărene*, în „Satu Mare. Studii și comunicări",1994-1995; *Viața școlară: din istoria presei interbelice*, în „Cele trei Crișuri", Oradea, mai-iunie 1996; *Istoria presei sătmărene: 1. Biruința română 2. Ogorul sătmărean*, în „Satu Mare. Studii și comunicări", 1997; *Istoria presei sătmărene:* ***Buciumul***, în „Hyperborera" (Oradea), iunie 1999.

Nae Antonescu a surprins în articolele sale principalele aspecte ale vieții culturale sătmărene. A fost preocupat de activitatea teatrală – *Un imperativ al vieții culturale sătmărene: înființarea unui teatru popular*, articol publicat în „Drapelul roșu" în 8 decembrie 1967, dar a prezentat și personalități naționale care și-au legat destinul de județul Satu Mare și pe care le-a prezentat pentru cititorul sătmărean: *George M. Zamfirescu la Satu Mare*, în „Cronica sătmăreană", 12 octombrie 1968; *Ion Șiugariu*, în „Pagini literare din creația membrilor cenaclurilor și cercurilor literare", Satu Mare, 1971; *O sută de ani de la nașterea poetei Elena Farago. Relații cu părțile Sătmarului*, în „Cronica sătmăreană", 13 mai 1978; *Eminescu și părțile sătmărene*, în „Cronica sătmăreană", 12 ianuarie 1980; *Centenar Goga: O prietenie ideală*, în „Cronica sătmăreană", 21 martie 1981; *Memorialistică: scriitori români la Satu Mare*, în „Geneze", decembrie 1981; *Liviu Rebreanu și părțile sătmărene*, în „Cronica sătmăreană", 24 noiembrie 1985; *Dumitru Hinoveanu*, în „Poesis", ianuarie-februarie 1997.

Îl regăsim pe Nae Antonescu între semnatarii unor articole din publicații importante pentru perioada totalitară, când libertatea cuvântului era îngrădită: revista „Tribuna" din Cluj inițiase un supliment intitulat „Pagini sătmărene", la propunerea lui Vasile Sălăjan, redactorul - şef al prestigioasei reviste clujene; găsim cronici literare semnate de Nae Antonescu alături de nume importante ale momentului, cum sunt Gheorghe Glodeanu, Alexandru Pintescu, Ion Ghiur ș.a.

O altă publicație culturală reprezentativă pentru anii de după război a fost revista „Prietenii artei", apărută la Carei în iunie 1947, fiind tipărite două numere; printre semnatarii articolelor de critică şi istorie literară se numără şi Nae Antonescu, care semnează cu pseudonimul N. A. Terebeşti.

Dup 1989 regăsim numele lui Nae Antonescu între inițiatorii unor publicații locale: săptămânalul de cultură „Solstiţiu", apărut încă din ianuarie 1990 sub coordonarea redactorului-şef Dumitru Păcuraru, are articolul-program intitulat *Cronici mărunte* semnătura lui Nae Antonescu, cel care, începând cu numărul 3 (25 ianuarie 1990), va semna rubrica *Reviziuni necesare*. Tot atunci apare şi „Pleiade", revistă lunară de cultură a Casei de editură cu acelaşi nume, director Radu Ulmeanu, redactor-şef Ion Vădan; din colectivul de redacţie a făcut parte şi Nae Antonescu, alături de Cornel Munteanu şi Grigore Scarlat.

Aplecându-se cu răbdare asupra fiecărei publicații apărute pe teritoriul județului Satu Mare, Nae Antonescu sublinia condițiile vitrege în care presa în limba română și-a scris primele pagini: „Istoria presei culturale sătmărene este destul de zbuciumată. Cauze multiple au făcut ca în acest colţ de ţară revistele să apară sporadic, cu însemnate eforturi financiare şi redacţionale; se simţea în primul rând lipsa unui instrument eficace, de exprimare limpede a ideilor, o limbă curat românească [...] şi apoi o atmosferă prielnică unor asemenea îndeletniciri spirituale".[18]

III. CONCLUZII

[18] Viorel Câmpean, Marta Cordea, *Din presa sătmăreană de altădată/Nae Antonescu*, Satu Mare, Editura Citadela, 2013, p. 38

Încă din timpul studenției, Nae Antonescu a colaborat la numeroase publicații literare, preocupările de publicistică intensificându-se după anul 1961, când se impune în viața literară, numele lui fiind întâlnit într-un mare număr de reviste naționale: „Tribuna", „Steaua", „Familia", „Viața Românească", „Luceafărul", „Convorbiri literare", „Poesis", „Nord Literar", dar și în presa locală. A mai semnat I.A. Terebeşti, Nae Tarabă, Silviu Alexe, Titus Clemente.

Lectura presei literare a fost o adevărată pasiune a lui Nae Antonescu. În cuprinsul ***Jurnalului*** se fac mereu trimiteri la materiale publicate de diverși autori, dar și despre importanța presei culturale în promovarea creației literare. Perioada interbelică este remarcată prin mai multe referiri la presa acelor ani. Într-o consemnare datată 10 mai 1975[19] spune că această perioadă, în comparație cu cea actuală, a înregistrat un succes deosebit pentru beletristica românească, cu nimic inferioară marilor literaturi. Acum au apărut marile reviste de cultură: „Sburătorul", „Viața Românescă", „Kalende", „Pagini literare", „Revista Fundațiilor", „Gândirea". „Sburătorul" oferea zestrea critică a lui Eugen Lovinescu, „Viața Românescă" – figura lui Garabet Ibrăileanu și pe a lui Mihail Sadoveanu, „Gândirea" – cultivarea autohtonismului românesc, „Kalende" - raționalismul intelectual etc.

De publicistică pe Nae Antonescu îl leagă o activitate monumentală (peste 100 de articole de istorie sau cronică literară), dar și două proiecte nefinalizate: un volum *Reviste literare* (alcătuit din 3 părți: studii despre reviste, fișe revuistice și cercetări revuistice), respectiv un volum intitulat *Convorbiri revuistice*. În 11 octombrie 1976 mărturisește în *Jurnal*: „revuistica a fost și rămâne una din marile pasiuni ale vieții mele"[20].

Omul de cultură sătmărean Ioan Nistor scria într-un articol publicat în revista „Poesis" în 2008, imediat după trecerea în nefiinţă a lui Nae Antonescu:

„O personalitate proeminentă, atât de necesară Nord-Vestului, în linia lui Petru Bran, Dariu Pop, Gabriel Georgescu. Pe plan naţional era o autoritate în materie de reviste literare interbelice, ardelene îndeosebi, mereu bine informat, mereu cu fişierele deschise. Era cunoscut prin memoria excepţională şi printr-o rigoare exemplară. Om al bilbiotecii, al scrisului, era cel la care puteai apela oricând pentru o sugestie, pentru informaţii exacte."[21]

Spaţiul cultural sătmărean îi datorează lui Nae Antonescu deschiderea spre literatura postbelică, iar publicistica locală de după Revoluţie îl recunoaşte ca întemeietor.

BIBLIOGRAPHY

Lucrări de autor

ACHIM, Valeriu, *Nord-Vestul Transilvaniei. Cultură naţională – finalitate politică. 1848 – 1918*, Baia Mare, Editura Gutinul, 1998

ANTONESCU, Nae. *Reviste din Transilvania*, Oradea, Biblioteca Revistei Familia, 2001

ANTONESCU, Nae. *Scriitori şi reviste literare din perioada interbelică*, Editura Revistei Convorbiri Literare, 2001

ANTONESCU, Nae. *Jurnal literar (1974 – 1989)*, ediţie şi studiu introductiv de Florina Ilis, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2015

[19]ANTONESCU, Nae. *Jurnal literar (1974 – 1989)*, ediţie şi studiu introductiv de Florina Ilis, Cluj-Napoca, EdituraArgonaut, 2015, pag. 31

[20]ANTONESCU, Nae. *Jurnal literar (1974 – 1989)*, ediţie şi studiu introductiv de Florina Ilis, Cluj-Napoca, EdituraArgonaut, 2015, pag. 68

[21] Ioan Nistor, *Accente deschise: cărţi şi autori din Nord-Vest*, Satu Mare, Editura Citadela, 2012, p. 111

ALBERT, Pierre, *Istoria presei*, traducere de Irina Maria Sile, Iaşi, Institutul European, 2002

BĂLU, Daniela, *Multiculturalitate şi identitate etnică*, ediţia a II-a, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2008

BREAZU, Ion, *Literatura Transilvaniei. Studii. Articole.Conferinţe*, Editura Casa Şcoalelor, 1944

CESEREANU, Ruxandra, *Curente şi tendinţe în jurnalismul contemporan*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2003

CIACHIR, Dan, *În lumea presei interbelice*, Iaşi, Editura Timpul, 2008

CORNEA, Paul, *Presa literară şi istoria literaturii în revistele literare româneşti din secolul al XIX-lea. Contribuţii monografice*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970

DĂNCILĂ, Andreea-Oana, *Elitele culturale româneşti în Transilvania în prima perioadă a secolului al XX-lea*, Cluj-Napoca, 2012

GLODEANU, Gheorghe, *60*, ediţie îngrijită şi editată de Aurel Pop, Satu Mare, Editura CITADELA, 2017

GLODEANU, Gheorghe, *Narcis şi oglinda fermecată. Metamorfozele jurnalului intim în literatura română*, Iaşi, Editura Tipo Moldova, 2012

HANGIU, I., *Dicţionarul presei literare româneşti (1790-2000)*, Ediția a III-a, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004

IBRĂILEANU, Garabet, *Spiritul critic în cultura românească*, Chişinău, Editura Litera, 1999

IORGA, Nicolae, *Istoria literaturii româneşti contemporane II. In căutarea fondului,* Ediţie îngrijită, note şi indice de Rodica Rotaru, Bucureşti, Editura Minerva, 1985

IORGA, Nicolae, *Istoria presei româneşti*, Bucureşti, Muzeul Literaturii Române, 1999

LESCHIAN, Vasile, *Afirmarea. Studiu monografic. Indice bibliografic*, Baia Mare, Editura Bibliotecii Judeţene ”Petre Dulfu”, 2004

NISTOR, IOAN, *Accente deschise: cărţi şi autori din Nord-Vest*, Satu Mare, Editura Citadela, 2012

PETCU, Marian, *Istoria presei româneşti*, Bucureşti, Editura Triton, 2002

POPA, Mircea, *Istoria presei româneşti din Transilvania*, București, Editura Triton, 2003

SCRIDON, Gavril, *Istoria literaturii maghiare din România. 1918-1989,* Cluj-Napoca, Editura Promedia Plus, 1996

SIGMIREAN, Cornel, *Istoria formării intelectualităţii româneşti din Transilvania şi Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca,Presa Universitară Clujeană, 2000.

TANCO, Teodor, *Dicţionar literar 1613-1997 al judeţului Bistriţa-Năsăud*, Cluj-Napoca, Editura Virtus Romana Rediviva, 1998

TODUŢ, Gheorghe, *Cultură sătmăreană în presa interbelică*, Satu Mare, Satu Mare, Editura Solstiţiu, 2003

VULTURESCU, George, *Cultură şi literatură în ţinuturile Sătmarului.Dicţionar 1700-2000,* Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2000

Articole în publicaţii seriale

ANTONESCU, Nae. *Un critic de vocaţie*. În: „Şcoala sătmăreană”, an 1979, p. 287-289

ANTONESCU, Nae. *Revistele şcolare şi educaţia literară a elevilor*. În: „Şcoala sătmăreană, culegere de studii metodico-didactice, de cercetare ştiinţifică şi creaţii literar-artistice”, an 1980, p. 153-158

CUBLEŞAN, Constantin. *Nae Antonescu.* În: „Acolada”, an 2008, vol. 2, nr. 15, p. 17-18

SĂLUC, Horvat. *Dreptul la memorie. Nae Antonescu – file de jurnal*. În: „Nord Literar”, nr. 7-8 iulie-august 2016;

SCARLAT, Grigore. *Interbelicul din Terebeşti.* În: „Steaua”, an 2007, vol. 58, nr. 9, p. 13-17

VIMAN, Ioan. *Publicaţii ale dascălilor sătmăreni în perioada interbelică*. În: „Şcoala sătmăreană”, martie 2016, nr. 18, serie nouă, p. 3-7

Lucrări colective

CÂMPEAN, Viorel; CORDEA, Marta. *Din presa sătmăreană de altădată /Nae Antonescu*. Satu Mare, Editura Citadela, 2013

HANGIU, I. (coord.), *Presa literară românească*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968

MARINESCU, Eugen (coord.), *Din presa literară românească(1918 – 1944)*, Bucureşti, Editura Albatros, 1986

PECICAN, Ovidiu (coord.), *România interbelică: istorie şi istoriografie*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2010

PETCU, Marian (coord.), *Istoria jurnalismului din România în date. Enciclopedie cronologică*, ediția a treia, Iași, Editura Polirom, 2012

POPA, Mircea; TAŞCU, Valentin, *Istoria presei literare româneşti din Transilvania de la începuturi până în 1918*, București, Editura Tritonic, 2003

RADOSAV, Doru și PORUMBĂCEAN, Claudiu (coordonatori), *Monografia judeţului Satu Mare*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2016